

МО «Курумканский район»
МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа»

Рассмотрено на заседании МО
(Протокол № 1 от «31» августа 2021 г.)
Подпись Ж.Ч. Тудупова Тудупова Ж.Ч.

Согласовано зам. директора по УВР
Подпись З.Б. Вандаев /З.Б. Вандаев

Утверждаю приказом директора
(приказ № 42 от 1 августа 2021 г.)
Подпись Э.Ж. Бадмаева /Э.Ж. Бадмаева

Рабочая программа
Предмет «Бурятский язык»
Класс: 2

Составил: Тудупова Ж.Ч.,
учитель начальных классов

с. Алла
2021

Тайлбари бэшэг

2 классай буряад хэлэ үзэхэ тобшо тайлбари иимэ журамшуулхан баримта бэшэгүүд дээрэ үндэһэлнэ:

- Федерального закона «Об образовании в Российской Федерации» от 29.12.2012 г;
- Закона Республики Бурятия от 13.12.2013 № 240-V «Об образовании в Республике Бурятия»;
- Федерального государственного стандарта начального общего образования (утвержден приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 06 октября 2009 г. № 373 «Об утверждении и введении в действие федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 19.12.2014 г №1598 «О внесении изменений в приказ Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г №1897 «Об утверждении федерального государственного стандарта начального общего образования»;
- приказа Министерства образования и науки Российской Федерации от 31.12.2015 № 1577 «О внесении изменений в федеральный государственный образовательный стандарт начального общего образования, утвержденный приказом Министерства образования и науки Российской Федерации от 17 декабря 2010 г. № 1897» (Зарегистрирован в Минюсте России 02.02.2016 № 40937);
- Федеральных перечней учебников на 2020-2021 учебный год (утверждены приказом Минпросвещения России от 08 мая 2019 № 233 «О внесении изменений в федеральный перечень учебников, рекомендуемых к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования, утверждённый приказом Министерства просвещения Российской Федерации от 28 декабря 2018 г. № 345»;
- СанПиНа 2.4.2.2821-10 "Санитарно-эпидемиологические требования к условиям и организации обучения в общеобразовательных учреждениях"» (утверждены постановлением Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 29 декабря 2010 г. №189, зарегистрированным в Минюсте России 3 марта 2011 г., рег. номер 19983);
- постановления Главного государственного санитарного врача Российской Федерации от 30.06.2020 г. №16 «Об утверждении санитарно-эпидемических требований к устройству, содержанию и организации работы образовательных организации и других объектов социальной инфраструктуры для детей и молодежи в условиях распространения новой коронавирусной инфекции (COVID-19)»;
- Примерной основной образовательной программы начального общего образования протокол №1/15 от 08 апреля 2015 г;
- Основной образовательной программы начального общего образования МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа»;
- Устава МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа», утвержденного постановлением администрации МО «Курумканский район» № 439 от 21.12. 2015 г.
- Учебного плана МБОУ «Дыренская средняя общеобразовательная школа» на 2021-2022 учебный год.
- Закона Республики Бурятия от 10 июня 1992 г. №221-XII«О языках народов Республики Бурятия» (с изменениями и дополнениями);
- приказа МОиН РБ от 26.06.2015 г № 02-16/2100 «Об опубликовании примерных основных образовательных программ начального общего и основного общего образования и организации преподавания бурятского языка и литературы в общеобразовательных организациях Республики Бурятия»;

Ямаршые арадай хэлэн өөрэ байдалаараа, нийтэ үүргээрээ онсо удхатай. Хэлэн гээшэ хүнүүдэй хоорондоо харилсаха, бэе бээдээ нүлөөлхэ, эрдэм ухаа үзэхэ, ойлгожо абаха хэрэгсэл, арадай соёл болбосорол хадагалаад байһан гуламта, хүн бүхэнэй, арад бүхэнэй, өөрэ һанал бодол харуулһан түхэл болоно, тиихэдэ арад бүхэнэй уран зохёол түрэл хэлэн дээрэ бэшэгдэнэ. Тиимэһээ һургуулида үзэгдэдэг предметүүд соошые хэлэн өөрын һууритай.

Эхин һургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэн хадаа бүхэлиин нэгэ хубинь, нүгөөдэ шатада үзэгдэдэг буряад хэлэнтэй холбоотой. Дунда һургуулида буряад хэлэ үзэхэдөө һурагша бүхэн түрэл хэлэн дээрэ аргагүй һайнаар уншажа, зүбөөр бэшэжэ, сэбэр улыгамаар хэлэжэ, хүнэй хэлэһые абаһаар хүнгэнөөр ойлгожо абаха шадабаритай, тиихэдэ буряад хэлэнэй теори мэдэхэ болоод гараха аргатай.

Эхин һургуулида үзэгдэхэ буряад хэлэн дунда һургуулиин буряад хэлэнэй удхатай тааруу, эндэ нэрлэгдэһэн шадабаринуудай үндэһэ һуури хүгжөөхэ уялгатай, тодорхойлбол, үхибүүн түрэлхи хэлээ мэдэхэ, буряад хэлэтэй буряад хүн гээшэб гэжэ бээ мэдэрхэ, хэлэлгээ хүгжөөхэ зорилготой.

Эхин һургуулида үзэгдэдэг буряад хэлэнэй гол зорилго: түрэл буряад хэлэн дээрэнэ бэшүүлжэ, уншуулжа, харилсуулжа һургаха; буряад хэлэн гэхэн наукай танилсуулха.

Эхин классуудта түрэл хэлэ зааха тодорхой зорилгонууд гэхэдэ:

1. Хэлэн ухаан хоёрой хоорондо нягта холбоотой байдаг дээрэнэ үхибүүдые түрэл хэлэндэнь һургахадаа, тэдэнэй ухаан бодолые хүгжөөхэ, баяжуулха.

2. Һурагша бүхэниие зүбөөр, уран гоёор, удхыень ойлгон уншаха дадалтай болгохо.

3. Түрэл арадай ёһо заншалнуудые болон сэсэн мэргэн һургаалнуудые ойлгуулха.

4. Эхэ орондоо, түрэн тоонто нютагтаа, түрэл хэлэндээ, арад зондоо, бэшэшые үндэһэтэндэ дуратайгаар хүмүүжүүлхэ.

5. Һурагшадай аман хэлэлгые хэшээл бүхэндэ баяжуулангаа, тэдэниие эли тодоор, литературна хэлэн дээрэ хэлүүлжэ, һанал бодолыень алдуугүйгөөр, сэбэр гоёор бэшүүлжэ һургаха гэхэ мэтэ.

Хэшээлдээ «Буряад хэлэн» гэжэ ном барина. Авторнууд: Дылыкова Р.С., Базаргуруева Т.Б., Дугарова Д.Б.: 2-дохи класс.- Улаан – Үдэ, «Бэлиг» хэблэл, 2010он; Буряад Республикын Һуралсалай болон эрдэм ухаанай министерство баталһан.

Энэ номой удха 2013 ондо зохёогдоһон «Буряад һургуулиин программанууд» дээрэ үндэһэлнэ (авторынь Р.С. Дылыкова). Эхин класста үзэгдэхэ буряад хэлэнэй шэнэ программа хадаа мүнөөнэй шэнэ ФГОС - ой эрилтэдэ харюусамаар зохёогдоһон байна.

Буряад хэлэнэй программа үхибүүдэй наһанда, хүгжэлтэдэнь таарамжатайгаар зохёогдоһон байха. Эхин шатада шэнэ эрилтэнүүд табигдана. Тэдэ эрилтэнүүд үхибүүдые хүмүүжүүлхэ, хүгжөөхэ хэрэгтэ гүрэн түрын харасын ондоо болоһониие харуулна. Тус программын гол шэглэлнүүд гээшэ хадаа иимэнүүд:

1. Бэшэхэ шадабаритай болгохо.

2. Харилсаха шадабаритай болгохо.

Һуралсалай жэл соо 68 час үгтэнэ.

1-дэхи четверть – 17 час

2-дохи четверть - 14 час

3-дахы четверть – 22 час.

4- дэхи четверть - 15 час.

«Буряад хэлэн» программын гол бүлэгүүд:

Мэдүүлэл- 8 час

Үгэ. Абьян ба үзэгүүд – 22 час

Абтаһан үгэнүүд – 5 час

Юумэнэй нэрэ – 9 час

Үйлэ үгэ – 4 час

Тэмдэгэй нэрэ – 5 час

Үгын үндэһэн. Түрэл үгэнүүд – 4 час

Хэлэлгэ – 7 час

Хэлэгийн нюусанууд – 4 час

Хамта дээрээ – 68 час

Нуралсалай түсэблэһэн дүнгүүд

Үхибүүнэй өөрын хүгжэлтын дүнгүүд (личностные результаты) – өөрын ба хүнүүдэй ажабайдалда түрэл хэлэн ямар үүргэтэйб гэжэ ойлгоно (хэлэнэй аргаар хажуудахи хүнтээ харилсанаб, бэшэмэл текстын удха үзэнэб гэжэ ойлгоно).

Бэээ гуримшуулаад ябаха шадабари (регулятивные УУД):

- Багшатаяа хамта хэшээлэйнгээ зорилго табиха;
- Хэшээлдээ юу хэһэнээ хойно хойноһоонь тоолохо;
- Юу хэхэ гээшэбиб гэжэ уридшалан хэлэхэ (прогнозировать);
- Өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал багшатаяа сугтаа урид зохёогдоһон тусхай критеринүүдээр шалгах;

- Багшын үгэһэн түсэбөөр, алгоритмаар хүдэлжэ шадаха.

Орион тойрониие шудалха шадабари (познавательные УУД):

- Номоор хүдэлхэ (номой гаршагай, тусгаар тэмдэгдэй үүргэ ойлгохо);
- Зураг хаража гү, али текст уншажа, асуудалнуудта харюу олохо;
- Багшатаяа болон нүхэдтээ хамта дүн гаргах;
- Үгөөр хэлэгдэһэн ойлгосо схемэ, таблица, модель болгохо, тиин һөөргэнь модель соо харуулаатай ойлгосо үгөөр хэлэхэ;
- Текстын удха дамжуулха.

Харилсаха шадабари (коммуникативные УУД):

- Өөрынг ханаа бодол аман хэлэлгээр, тиихэдэ багахан текст зохёожо, бэшэгэй хэлэлгээр харуулха;
- Хажуудахи хүнүүдээ шагнаха, тэдэнэй хэлэһэниие ойлгохо;
- Уран гоёор уншаха, хөөрэхэ;
- Классайнгаа үхибүүдтэй, багшатаяа яагаад ажалаа эмхидхэхэ, ямар журамуудые сахиха тухайгаа хэлсэхэ;

- Хоёр хоёроороо, бүлэг бүлэгөөр хүдэлхэ, тиихэдээ олон ондоо «тушаал» бэе дээрээ абаха: ударидагшын, даабари дүүргэгшын, бэшээшын г.м.

Буряад хэлээр шадабари (предметные результаты):

- Багшын, нүхэдэйнгөө хөөрэһэн, уншаһан текст хадуун абаха;
- Бүхэли үгөөр, зүбөөр, ойлгосотойгоор, уранаар уншаха;
- Текстын нэрын удха ойлгохо, үгтэһэн нэрэнүүд сооһоо текстын удхада

таараха нэрэ шэлэхэ;

- Хөөрөһэн, асууһан, шангадхаһан мэдүүлэлнүүдэй янзанууды мэдэхэ, тэдэниие аянгалха;

- Мэдүүлэл бэшэг дээрэ харуулха;

- Мэдүүлэлнүүды зохёохо, хүсөөхэ, сэгнэхэ, зүб болгохо;

- Үгэнүүдтэ асуудал табиha;

- Үгэнүүды асуудалнуудаарнь бүлэгүүд болгохо;

- Үгэ соохи абяанууды зүбөөр нэрлэхэ, аялган болон хашалган абяануудай илгарал нэрлэхэ;

- Үгэ үедэ хубааха. шэнэ мүртэ яажа нүүлгэхы мэдэхэ;

- Буряад алфавит мэдэхэ. алфавидаар үгэнүүды хубарюулха;

- Үгэ соохи түргэн болон удаан аялгануудай үүргэ ойлгохо (үгын удха ондоо болгодогыень);

- Үгэ соохи йотированна үзэгүүдэй «ажал» мэдэхэ: хашалганай удаа, үгын болон үсын эхиндэ;

- Дүримүүды баримталан, үгэ соо аялган үзэгүүды зүб бэшэжэ шадаха (аялганай тааралдал. аялганай хубарил. түргэн у-ү, удаан уу-үү, уй-үй, ы-ии, өө-ээ);

- Хонгёо ба бүдэхи хашалганууды илгаруулха;

- Хатуу ба зөөлөн хашалганууды илгаруулха, хашалгануудай зөөлөниие харуулха арга мэдэхэ:

- Үгэ соо бүдэхи хашалгануудай урда дайралдадаг б, г, д, хашалгануудай үгүүлбэри тухай мэдэхэ;

- Абтаһан үгэ тухай ойлгосотой байха, абтаһан үгын сохилтотой аялганай үгүүлбэри болон бэшэлгэ мэдэхэ, хашалган һүүлтэй ородоор бэшэгдэдэг абтаһан үгэнүүдэй буряад хэлэн дээрэ бэшэлгэ мэдэхэ, абтаһан үгын һүүлэй сохилтогүй аялганай бэшэлгэ мэдэхэ;

- Юумэнэй нэрэ тухай ойлгосотой байха: хэн? Юун? Гэжэ асуудалда харюусадаг, юумэ нэрлэдэг, нэгэнэй, олоной тоогой түхэлнүүдтэй байдаг, олоной тоогой түхэл тусхай залгалтануудаар харуулагдадаг, тусхайта юумэнэй нэрэнүүд, тэдэнэй янзанууд, ехэ үзэгөөр бэшэг дээрэ харуулагдаха тухай, юумэнэй нэрын асуудалнуудаар хубилха ёһо мэдэхэ;

- Үйлэ үгэ тухай ойлгосотой байха: хэлэлгэ соохи үүргэ, Юу хэнэб? Яажа байнаб? гэжэ асуудалда харюусадаг. юумэнэй үйлэ нэрлэдэг, үйлэ үгэ мэдүүлэл соо хэлэгшэ болодог гэжэ мэдэхэ;

- Тэмдэгэй нэрэ тухай ойлгосотой байха: хэлэлгэ соохи үүргэ, Ямар? гэжэ асуудалда харюусадаг, юумэнэй шанар. тэмдэг нэрлэдэг, удхаараа юумэнэй нэрэтэй нягта холбоотой байдаг, тэмдэгэй нэрын жэшээ дээрэ синонимууд, антонимууд гэжэ үгын удха мэдэдэг болохо;

- Үгын бүридэл тухай мэдэсэтэй болохо: үгын үндэһэн, түрэл үгэнүүд, нэгэ үндэһэтэ үгэнүүдэй шэнжэ. үгын үндэһэ илгaха тухай, түрэл үгэнүүд болон нэгэ түхэлнүүд гэжэ ойлгосонууды илгаруулха:

- Хэлэлгэ тухай ойлгосотой болохо: хэлэлгэ мэдүүлэлнүүдһээ бүридэдэг, мэдүүлэлнүүд хоорондоо удхын харилсаатай байдаг, хэлэлгэ аман бэ бэшэгэй гэжэ илгардаг, монолог болон диалог гэжэ байдаг;

- Текст, абзац тухай ойлгосотой болохо, текст хубинуудта хубаажа, түсэб табиha шадабаритай болохо. зураглаһан. домоглоһон текстнүүдэй шанарнууды мэдэхэ;

- Хэлэлгын нюусануудтай танилсаха: фразеологизмуудай, оньһон, хошоо үгэнүүдэй үүргэ ойлгохо:

- Зурагаар гү. али үгтэһэн темээр багахан зураглаһан гү, домоглоһон гү, али холимог түхэлэй текст зохёожо шадаха ёһотой, тэрэнээ бэшэгэй хэлэлгээр харуулха ёһотой;

- Хоёрдохи класста буряад хэлээр олгогдохо гол шадабари - буулгажа бэшэхэ шадабари: алгоритм хамта зохёохо, тэрэнээр буулгаха, өөрынгөө, нүхэдэйнгөө ажал сэгнэхэ.

2 классай буряад хэлээр календарна- тематическа түсэб

№	Хэшээлэй темэ	Ухибуудэй хэхэ ажал	Үнгэргэгдэхэ саг	
Мэдүүлэл- 8 час				
1	Мэдүүлэл тухай ойлгосо	Хэлэлгы мэдүүлэлнүүдтэ хубаажа шадаха. Хэн тухай, юун тухай хэлэгдэһэн үгэнүүдые мэдүүлэл сооһоо илгаха шадалтай болохо.		
2	Мэдүүлэлэй эхинэй ехэ үзэг	Мэдүүлэл ехэ үзэгөөр эхилэн бэшэгдэдэг, мэдүүлэлэй һүүлдэ точко табижа хураха		
3	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүд	Мэдүүлэлэй шухала гэшүүдтэй (нэрлүүлэгшэ, хэлэгшэ) танилсаха. Мэдүүлэл соо шухала гэшүүдые оложо шадаха дадалтай болохо		
4	Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоон	Мэдүүлэл соохи үгэнүүдэй холбоо тухай ойлгожо абаад, схемэ хэрэглэн харуулжа хураха.		
5	Хэлэлгэ соо элдэб янзын мэдүүлэлнүүд хэрэгтэй	Хэлэлгэ соо элдэб янзын мэдүүлэлнүүд би гэжэ мэдэхэ		
6	Юрэ хөөрэхэн, асууһан ба шангадхаһан мэдүүлэлнүүд	Мэдүүлэлэй хойно точко, асууһан ба шангадхаһан тэмдэг табяад,бэшэхэ дадалтай болохо;		
7	Мэдүүлэлэй һүүлдэ ямар сэглэлтын тэмдэгүүд табигдахаб?	Үзэхэн грамматическа формонуудые		

		хэрэглэн, мэдүүлэлнүүдые зохёожо шадаха.		
8	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Үгэ. Абьян ба үзэгүүд – 22 час				
1	Үгэ юунһээ бүридэдэг бэ?	Үгэ гэжэ юун бэ? гэжэ ойлгохо, үгэ зохёожо шадаха		
2	Аялган, хашалган абьян ба үзэгүүд	Аялган абьянуудые мэдэхэ; үгэ соо оложо шадаха; хашалган абьянуудые мэдэхэ;		
3	Буряад алфавит	Алфавит сээжээр мэдэхэ. Словарь сооһоо багшын заабаряар хэрэгтэй үгэнүүдые алфавидай гуримаар буулгажа бэшэхэ.		
4	Үгын үе. Үгэ таһалжа, шэнэ мүртэ бэшэлгэ	Юун үе бии болгоноб? гэжэ мэдэхэ; үгэнүүдые үенүүдтэ таһалжа шадаха дадалтай болохо		
5	Түргэн ба удаан аялганууд	Үгэ соо түргэн ба удаан аялгануудые зүбөөр үгүүлжэ, бэшэжэ шадаха		
6	Дифтонгнууд	Дифтонг абьянуудые зүбөөр үгүүлжэ, бэшэжэ шадаха		
7	Йотированна Я, Е, Ё, Ю аялганууд	Йотирована үзэгтэй үгэнүүдые бэшэжэ шадаха; Йотирована үзэгүүд хэды абья үгэдэг бэ гэжэ мэдэхэ абаха		
8	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг		

		дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
9	Аялган үзэгүүдэй зүб бэшэлгэ	Эрэ, эмэ, эрсэ аялганууды зүб илгажа, үгэ соо эрэ, эмэ аялганууды холин худхангүй бэшэжэ хураха		
10	Аялганай тааралдал ба хубарил	Аялгануудай тааралдал тон хайнаар ойлгожо абаад, бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха.		
11	Түргэн ба удаан ү-у, үү-уу	Үгын эхин, дунда үедэ уу – үү аялганууды бэшэхэ дүрим мэдэхэ		
12	Дифтонг үй- уй	Үгын эхин ба һүүл үедэ уй – үй аялганууды бэшэхэ дүрим мэдэхэ. Дүрим тон хайнаар ойлгожо абаад, бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
13	Удаан ы – ии	Үгын эхин ба һүүл үедэ удаан ии – ы аялганууды бэшэхэ дүрим мэдэхэ.		
14	Удаан өө – ээ	Үгын һүүл үедэ удаан өө– ээ аялганууды бэшэхэ дүрим мэдэхэ. Дүрим тон хайнаар ойлгожо абаад, бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
15	Хашалган абяан ба үзэгүүд	Хашалган абяанууды нэрлэжэ		

		шадаха; үгэ соо хашалган абяануудыг оложо шадаха;		
16	Хонгёо ба бүдэхи хашалганууд	хонгёо ба бүдэхи хашалган абяануудыг илгаруулжа шадаха; Багшын уншалга доро мэдүүлэлнүүд ыг бэшэжэ шадаха.		
17	Хатуу ба зөөлэн хашалганууд	Хашалганай хатуу ба зөөлэнийг ойлгожо абаха;		
18	Хашалгануудыг зөөлэрүүлхэ аргууд	хашалганай зөөлэнийг и, я, е, ё, ю тэмдэглэлгыг ойлгожо абаад, алдуугүйгөөр бэшэжэ шадаха		
19	Зөөлэн тэмдэгэй үүргэ	хашалганай зөөлэнийг зөөлэн тэмдэгээр тэмдэглэлгыг ойлгожо абаад, алдуугүйгөөр бэшэжэ шадаха		
20	Зөөлэн хашалган болголго	хашалганай зөөлэнийг и, я, е, ё, ю үзэгүүдээр ба зөөлэн тэмдэгээр тэмдэглэлгыг ойлгожо абаад, алдуугүйгөөр бэшэжэ шадаха		
21	Б, Д, Г хашалганууд	Үгэ соо б, д, г хашалганууд ямараар үгүүлэгдэнэб? гэжэ мэдэжэ, зүбөөр алдуугүйгөөр бэшэхэ дадалтай болохо		

22	Шалгалтын ажал	Узэжэ гарахан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Абтаһан үгэнүүд – 5ч				
1	Абтаһан үгэнүүд тухай ойлгосо	Мэдүүлэл соо абтаһан үгэнүүдые оложо шадаха;		
2	Абтаһан үгэнүүдые бэшэхэ дүрим	Абтаһан үгэнүүдэй сохилтотой аялгание зүбөөр үгүүлжэ, дүрим баримталан бэшэжэ шадаха		
3	Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялганууды зүб бэшэлгэ	Абтаһан үгэнүүдэй һүүлэй аялганууды зүбөөр үгүүлжэ, дүрим баримталан бэшэжэ шадаха		
4	Илгәһан хатуу тэмдэгтэй абтаһан үгэнүүд	Илгәһан хатуу тэмдэгтэй абтаһан үгэнүүд зүбөөр үгүүлжэ, дүрим баримталан бэшэжэ шадаха		
5	Шалгалтын ажал	Узэжэ гарахан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Юумэнэй нэрэ - 9ч				
1	Юумэнэй нэрэ тухай ойлгосо	Мэдүүлэл соо Хэн? Юун? асуудалтай үг энүүдые оложо шадаха;		
2	Юумэнэй нэрэ- хэлэлгын хуби	Юумэнэй нэрэ- хэлэлгын хуби гэжэ ойлгохо		
3	Юумэнэй нэрын тоогоор хубилалга	Юумэнэй нэрэнүүд нэгэнэй болон олоной тоодо хэрэглэгдэдэг гэжэ мэдэхэ; олоной тогой залгалтанууды		

		оложо шадаха		
4	Юумэнэй нэрын үгын түхэл	Юумэнэй нэрын үгын түхэл гэжэ ойлгохо		
5	Тусхайта юумэнэй нэрэнүүд: хүнэй нэрэ, обог, фамили.	Тусхайта нэрэнүүд гэжэ юун бэ? гэжэ мэдэхэ; мэдүүлэл соо тусхайта нэрэнүүдые оложо шадаха		
6	Амитанда үгтэһэн нэрэнүүд.	Амитанда үгтэһэн нэрэнүүд баһа юумэнэй нэрэ болоно гэжэ ойлгохо		
7	Географическа нэрэнүүд.	Географическа нэрэнүүд ехэ узэгоор тэмдэглэгдэдэг гэжэ ойлгохо		
8	Юумэнэй нэрын хубилха ёһо	Юундэ юумэнэй нэрэ хубилдаг бэ? гэжэ ойлгохо, хубилхадаа элдэб залгалтануудые абадаг гэжэ ойлгохо; тэрэ залгалтанууды ень нэрлэжэ шадаха; юумэнэй нэрые үгтэһэн асуудалаар хубилгажа шадаха ёһотой;		
9	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Үйлэ үгэ – 4ч				
1	Үйлэ үгэ тухай ойлгосо	Юу хэнэб? Яанаб? гэжэ асуудалда харюусадаг үгэнүүд тухай хөөрэлдөөн		
2	Үйлэ үгэ – хэлэлгын хуби	Мэдүүлэл соо Юу хэнэб? Яанаб? гэхэн асуудалтай үгэнүүд		

		ые оложо шадаха;		
3	Үйлэ үгэ – мэдүүлэлэй шухала гэшүүн	Мэдүүлэл соо шухала гэшүүдые оложо шадаха ёһотой		
4	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Тэмдэгэй нэрэ – 5ч				
1	Тэмдэгэй нэрэ тухай ойлгосо. Тэмдэгэй нэрэ – хэлэлгын хуби	Ямар? гэжэ асуудалда харюусадаг үгэнүүд тухай хөөрэлдөөн		
2	Шалгалтын диктант	Узэжэ гараһан темэ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
3	Тэмдэгэй нэрын юумэнэй нэрэтэй холбоо	Мэдүүлэл соо тэмдэгэй нэрэ оложо шадаха; хэлэлгэдээ тэмдэгэй нэрэ хэрэглэн хэлэжэ шадаха		
4	Адли болон харша удхатай үгэнүүд тухай ойлгосо	Адли болон харша удхатай үгэнүүдые ойлгожо абаха		
5	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Үгын үндэһэн. Түрэл үгэнүүд – 4 час				
1	Түрэл үгэнүүд тухай ойлгосо	Түрэл үгэнүүд тухай хөөрэлдөөн. Үгын үндэһэ ололго.		
2	Нэгэ үндэһэтэ үгэнүүд	Үгын үндэһэн, түрэл үгэнүүд, нэгэ үндэһэтэ үгэнүүд, тэдэнэй суффикснууд тухай хайнаар ойлгожо абаха		
3	Үгын үндэһэ илгалга	Үгын үндэһэн, түрэл		

		үгэнүүд, нэгэ үндэһэтэ үгэнүүд, тэдэнэй суффикснууд тухай хайнаар ойлгожо абаха		
4	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Хэлэлгэ – 7 час				
1	Хэлэлгэ гэжэ юун бэ?	Хэлэлгэ гэжэ юун бэ? гэжэ элирүүлгэ		
2	Монолог, диалог	монолог диалог хоёрые илгаруулжа шадаха; хубинуудта хубааж шадаха;		
3	Текст тухай ойлгосо	Текст юун бэ; гэжэ мэдэхэ ; текстэдэ нэрэ үгэжэ шадаха		
4	Абзац	Абзац тухай ойлгожо абаха;		
5	Текстын хубинууд	текстые хубинуудта хубааж шадаха;		
6	Текстын янзанууд: зураглал, домоглол	Текст ямар янзануудтай байдаг бэ? гэжэ мэдэхэ; тиимэ янзатай текст зохёожо шадаха;		
7	Һургалгын изложени	Узэжэ гараһан разделээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Хэлэгийн нюусанууд – 4 час				
1	Фразеологизмууд	Фразеологизм гэжэ мэдэхэ; хэлэндээ хэрэглэжэ шадаха;		
2	Онһон үгэнүүд болон таабаринууд	Онһон үгэнүүд болон таабаринууд тухай хоорэлдэхэ		
3	Дабталга	1. Абьян ба үзэгүүд тухай дабталга. 2. Аялган үзэгүүды зүб бэшэлгэ тухай		

		дабталга 3. Мэдүүлэл тухай үзэхэнөө дабталга 4. Даабаринуудыг дүүргэхэ 5.Багшын уншалга доро мэдүүлэлнүүдыг бэшэлгэ		
4	Шалгалтын ажал	Узэжэ гараһан темэнуудээ бэшэг дээрэ зүбөөр хэрэглэжэ шадаха		
Хамта дээрээ: 68 час				

Жэлэй дүүрэхэдэ һурагша юу мэдэхэ ёһотойб:

- Нургуулидаа болон класс соогоо үхибүүдээр, мүн ехэ хүнүүдээр хөөрэлдэхэ журам;
- Уран зохёолнуудай элдэб үнгын жанрнуудыг мэдэхэ;
- Мэдүүлэлэй тэмдэг (удха ба интонационно дүүргэлгэ);
- Мэдүүлэлнүүдэ зүб бэшэлгэ: мэдүүлэлэй эхиндэ ехэ үзэг, мэдүүлэлэй хойно (точко, асууһан тэмдэг, шангадхаһан тэмдэг);
- Буриад хэлэнэй абьян ба үзэгүүд, тэдэнэй гол илгарал(абьянуудыг шагнаабди ба хэлэнэбди, үзэгүүдыг харанабди ба бэшэнэбди);
- Аялган ба хашалган абьянуудай тэмдэг;
- Хатуу ба зөөлөн, хонгёо ба бүдэхи хашалган абьянуудай тэмдэг;
- Алфавидай 36 үзэгүүдыг хайн мэдэхэ.

Жэлэй дүүрэхэдэ һурагша юу шадаха ёһотойб:

- Багшанарай болон хамта һураһан үхибүүдэй хандалгада харюусаха;
- Нургуулидаа болон класс сооүхибүүдээр, ехэ хүнүүдээр хөөрэлдэхэдөө, хэлэлгын журам баримталха;
- Үгүүлэлэй илгарал хоолойгоороо зүб харуулха;
- Нуралсалай болон нуралсалай бэшэ номуудыг хэрэглэхэ;
- 90 хүрэтэр үгэнүүдтэй текст гүйсэд ойлгожо, уншалгын темп : 30 – 40 үгэ нэгэ минута соо уншаха;
- Хэблэмэл ба бэшэмэл текстнүүдһээ үгэнүүд ба мэдүүлэлнүүдыг буулгажа абаха, ехэ ба бага үгэнүүдэй холболто зүб бэшэхэ;
- Багшын хэлэжэ үгэхэдэ зүб бэшэхэ(текст соо 20 үгэһөө доошоо) ;
- Үгэнүүдыг хэлэхэдэ, тэдэнэй схемэнүүдыг бэшэхэ. Хэлэжэ үгэхэдэ мэдүүлэлэй схемэ табиха. Өөһэдөө мэдүүлэл ханаха;
- Хэлэһэн абьянуудыг шэхээрэ илгаха;
- Аялган ба хашалган абьянуудыг илгаха, зөөлөн ба хату, хонгёо ба бүдэхи абьянуудыг илгаха;
- Үгэнүүдыг үенүүдтэ хубааха;
- Үгэнүүдыг шэнэ муртэ зүб таһалха. Мэдүүлэл хаана эхилнэб, хана дууһанаб гэжэ мэдэхэ. Мэдүүлэл ехэ үзэгөөр эхилхэ, мэдүүлэлэй хойно табиха тэмдэгүүдыг (. ? !) зүбөөр хэрэглэхэ.

Жэлэй дүүрэхэдэ бэшэхэ шалгалтын хүдэлмэри

Зорилго: үгэ соо аялган үзэгүүдыг дүримэй ёһоор зүб дүн гаргаха; тусхайта нэрын эхинэй ехэ үзэг зүб бэшэхэ шадабари элирүүлхэ; хэлэлгын хубинуудыг илган олохо шадабари шалгаха.

Диктант

Бэрхэтэй бодолго

Хүгшэн аба Доржо аша басагандаа хэдэн ондоо бүмбэгэнүүдыг бэлэглэбэ. Улаан бүмбэгэ хүхэ болон ногоон бүмбэгэнүүдһээ томо. Харин ногоон бүмбэгэ хүхэ үнгэтэйһөө бага. Хүгшэн аба хэды бүмбэгэ бишыхан Дулмада бэлэглэбэ? (29 үгэ)

Даабаринууд:

1. Түрүүшын мэдүүлэлэй шухала гэшүүдыг зураад, ямар хэлэлгын хубиб гэжэ тэмдэглэгты.

2. Текст сооноо тэмдэгэй нэрэнүүдые оложо зурагты
3. Ямар бүмбэгэ тон томоб? Ямар бүмбэгэ тон багаб? Зуража харуулагты.

Багшын ба үхибүүдэй хэрэглэхэ литература:

- Б.Б. Батоев «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1987.
- Д.Д. Ошоров «Методическа заабаринууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1987.
- Д.Д. Дарижапова «Диктантнуудай ба изложенинүүдэй суглуулбари».
- С.Ц. Содномов «Диктантнуудай суглуулбари». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2006.
- В.Д. Патаева «Буряад уран найхан арадай аман зохёол холбон үзэлгэ». Улаан – Үдэ, 1995
- Л.Д. Шагдаров «Буряад, ород оньһон, хошоо үгэнүүд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 1996.
- С.А. Ошорова «Буряад аман зохёол». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.
- В.Б. Гомбоев «Һонирхолтой нааданууд». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.
- Б.Б. Лхасаранова «Буряад хэлэнэй орфоэпи». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2009.
- Д.С. Базарсадаева «Булагай эхин». Агын хэблэлэй байшан, 2003.
- В.Б-Н. Намсарайн «Буряад онтохонууд». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- В.Ш. Гулгаров «Буряад үльгэрнүүд» Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- С.Д. Бабуев «Магтаал, үрээл, соло». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1995.
- С.М. Бабушкин «Буряад – ород словарь». Улаан – Үдэ, 1992
- К.М. Черемисов «Ород- буряад словарь». Улаан – Үдэ, 1988.
- Ц.Б. Будаев «Оньһон үгэ оншотой». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- Д.Д. Могоева «Туһатай болооб». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2003.
- Д.Н. Сультимов «Гуталгүй гулабхаа». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1993.
- Д.Д. Ошоров «Сасуутан ». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1988.
- У.Е. Мангутова «Сагаалганай наадан салгидаһаар...». Улаан – Үдэ: «Бэлиг», 2007.
- Д.Д. Ошоров «Табан хурган». Улаан – Үдэ: Буряадай номой хэблэл, 1997.